

Yttrande

Datum
2025-10-23

Diarienummer
4.10.17-12615/2025

Regeringskansliet
Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Promemorian Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen (KN2025/01529)

(Ert diarienummer KN2025/01529)

Jordbruksverket tillstyrker delar av förslagen i promemorian och vill framföra följande synpunkter

Övergripande kommentarer

Jordbruksverket ställer sig positivt till promemorians grundläggande ansats om ett differentierat artskydd baserat på skyddsbehov samt att de mest kritiskt hotade arterna får ett stärkt skydd. Jordbruksverket bedömer dock att förslagen som rör lättnader för skogs- och jordbruksåtgärder och en regelbunden översyn av vilka arter som omfattas av nationell fridlysning riskerar att skapa större osäkerhet för enskilda verksamhetsutövare. Detta eftersom många arter fortfarande skyddas utifrån art- och habitatdirektivet, där sådana undantag inte kan göras och att en lagstiftning som ändras med jämna mellanrum upplevs som instabil och därmed blir svår att efterleva.

För att det utökade skyddet som rör hotade arter ska fungera krävs att berörda verksamhetsutövare informeras om vilka hotade arter som finns dokumenterade på den mark man förvaltar och vad skyddet i praktiken innebär för den enskilde. Även verksamhetsutövare som inte har dokumenterade sådana arter behöver information om ett utökat skydd.

Jordbruksverket konstaterar också att lagstiftningen riskerar att inte uppnå sitt syfte om föreslagna undantag införs.

Jordbruksverket bedömer att förslag på lättnader och möjligheten till undantag lämpligen förenas med ett nationellt system för uppföljning som är anpassat för att fånga upp effekterna av de nya undantagen, om de införs. Detta för att säkra att generella undantag som tillämpas lokalt och regionalt inte används i en sådan omfattning att en fridlyst arts bevarandestatus försämras nationellt.

Specifika synpunkter

3.2 De nationella förbudsbestämmelserna för djur anpassas efter skyddsbehovet

Jordbruksverket tillstyrker förslaget, men vill samtidigt lyfta några farhågor kopplade till det utökade förbudet som rör livsmiljöer.

Det är angeläget att också skydda fridlysta djurs livsmiljöer om det är nödvändigt för att arterna ska ha långsiktigt livskraftiga populationer. Beroende på vilka arter som framöver kommer att skyddas genom nationell fridlysning kan det dock vara svårt för enskilda jordbruksföretag att veta vad förbudet innebär för den egna verksamheten.

I skälen för förslaget finns formuleringar som Jordbruksverket bedömer behöver förtydligas. Det gäller till exempel *"För att skyddet mot störningar av nationellt fridlysta djur inte ska vara alltför långtgående bör förbudet bara gälla om störningen kan antas ha betydelse för artens bestånd."* Vad avses med betydelse för artens bestånd? Är det mätbara negativa populationsförändringar på nationell nivå eller är det snarare störningar som riskerar att hota artens långsiktiga överlevnad lokalt? Ska en enskild verksamhetsutövare göra bedömningen om en viss störning kan antas ha betydelse för artens bestånd? Jordbruksverket anser mot denna bakgrund att det behövs vägledning kring innebörden av bestämmelsen och dess tillämpning i enskilda fall.

3.6.2 Undantag för verksamheter och åtgärder som inte syftar till att skada eller störa fridlysta arter

Jordbruksverket tillstyrker förslaget att jordbruksåtgärder undantas från förbuden i 6 och 9 §§ under förutsättning att dessa bestämmelser listar relativt vanliga och spridda arter. Jordbruksverket tar inte ställning till om skogsbruksåtgärder ska omfattas av undantaget.

Jordbruksverket ser dock en risk för att skyddet för vissa arter inte blir tillräckligt omfattande för arternas långsiktiga överlevnad om undantaget införs. Om undantaget införs bedömer Jordbruksverket därför att lättnaderna i artskyddsförordningen bör förenas med ett nationellt system för uppföljning som är anpassat för att fånga upp effekterna av de nya undantagen. Detta för att säkra att generella undantag som tillämpas lokalt och regionalt inte används i en sådan omfattning att en fridlyst arts bevarandestatus försämras nationellt.

Eftersom merparten av de groddjur som förekommer i Sverige och två kräddjur också omfattas av skydd utifrån art- och habitatdirektivet kan det bli svårt för enskilda verksamhetsutövare att veta när och hur det föreslagna undantaget kan tillämpas. Generellt undantag för areella näringar är inte tillåtet enligt art- och

habitatdirektivet. Risken är att lagstiftningen som rör artskydd blir mer komplicerad och medför allt större osäkerhet för dem som ska tillämpa regelverket. Det är därför viktigt med informationsinsatser riktade mot verksamhetsutövarna.

3.6.3 Undantag från förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna när pågående markanvändning avsevärt försvåras

Promemorians fokus ligger på tillämpning av undantaget på skogsbruket. Även domstolspraxis kring ”pågående markanvändning avsevärt försvåras” fokuserar på skogsbruket. Det är därför svårt för oss att bedöma hur, när och i vilken omfattning undantaget kan tillämpas i jordbruket och därmed vilka konsekvenser det kan få för jordbrukslandskapets biologiska mångfald.

Om undantaget införs bedömer Jordbruksverket att lätnaderna i artskyddsförordningen bör förenas med ett nationellt system för uppföljning som är anpassat för att fånga upp effekterna av de nya undantagen. Detta för att säkra att generella undantag som tillämpas lokalt och regionalt inte används i en sådan omfattning att en fridlyst arts bevarandestatus försämras nationellt.

Om undantaget införs delar Jordbruksverket bedömningen att det inte ska avse arter i skyddskategori SK1.AH, dvs. akut hotade arter. Det är angeläget att de mest hotade arterna skyddas, även om pågående markanvändning avsevärt försvåras. Det är dock inte rimligt att ställa krav på att enskilda jordbruksföretag ska ha kunskap om vilka arterna är, om de förekommer på ens mark och om de i så fall påverkas av planerad markanvändning. För att det utökade skyddet ska fungera krävs därför att berörda verksamhetsutövare informeras om vilka hotade arter som finns dokumenterade på den mark man förvaltar och vad skyddet innebär. Även de som inte har dokumenterade förekomster behöver information om att fler arter berörs av nationell fridlysning. Enligt aktuell rödlista finns ca 170 arter listade som akut hotade i jordbrukslandskapet. Rödlistan ses dessutom över vart femte år vilket innebär att arter både kan tillkomma respektive falla ifrån som fridlysta enligt kriteriet om hotade arter, vilket komplicerar lagstiftningen. Det ställer ytterligare krav på enskilda verksamhetsutövare.

4 Regelbunden översyn av nationellt fridlysta djur- och växtarter

Jordbruksverket tillstyrker förslaget, men ser samtidigt utmaningar med det.

Förslaget om en regelbunden översyn av vilka arter som skyddas i förordningen medför en osäkerhet hos såväl allmänhet som verksamhetsutövare om vilka arter

som omfattas av fridlysning vid viss given tidpunkt. För att lagstiftningen om skydd av arter ska fungera effektivt är det väsentligt att verksamhetsutövare har möjlighet att enkelt få information om vilka arter som omfattas av internationell

respektive nationell fridlysning, var arterna finns eller kan förväntas finnas och hur fridlysningsreglerna är utformande för respektive art.

En regelbunden översyn bör rimligen göras med samma intervall som arbetet med rödlistning av arter, dvs. vart femte år. Varje översyn bör också göras utifrån ambitionen att göra så få ändringar som möjligt eftersom det är viktigt med en stabil lagstiftning. I samband med förändringar behöver verksamhetsutövare information.

5.3.1 Ett starkt skydd som även gäller när påverkan uppstår som en bieffekt av verksamheter och åtgärder

Jordbruksverket anser att en översyn av vilka arter som ska skyddas av vilken bestämmelse är välkommen då artskyddet kan behöva anpassas till respektive arts utbredning och förekomst i landskapet.

Jordbruksverket är samtidigt tveksamt till om skyddet för många av de arter som i dag är fridlysta enligt 8 §, och blir det enligt den föreslagna 5 a §, blir tillräckligt starkt för arternas långsiktiga överlevnad, då de endast kommer att skyddas enligt 6 eller 9 §.

Ett försämrat artskydd som leder till försämrad bevarandestatus för arter innebär att riktade åtgärder behöver genomföras för att förbättra statusen för dessa arter. Det kan medföra höga kostnader.

8.9 Konsekvenser för miljön

Av konsekvensutredningen framgår att förslagen förväntas ha negativ effekt för miljö kvalitetsmålen, framför allt det nationella miljö kvalitetsmålet *”Ett rikt växt- och djurliv”*. Jordbruksverket delar denna bedömning. Jordbruksverket bedömer också att förslaget kan ha negativ påverkan på miljö kvalitetsmålet *”Ett rikt odlingslandskap”*.

I detta ärende har vikarierande generaldirektören Anna Olofsson beslutat. Lotta Nordensten har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också chefsjuristen Håkan Jöngren, Annett Kjellberg, Jonas Fjertorp, Tjitte de Vries, och Anna Blomquist, Lisa Karlsson och Eva Kjell deltagit.

Anna Olofsson

Lotta Nordensten

Yttrandet har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet